

چه بر سر بن‌بست اوکراین آمده است؟

ماه‌ها بود که کلمه‌ای جز «بن‌بست» برای توصیف جنگ روسیه علیه اوکراین به کار نمی‌رفت. از نظر ژنرال‌ها و سیاست‌گذاران، تحلیلگران نظامی و روزنامه‌نگاران، این اصطلاح به درک دشواری‌هایی که هر یک از طرف‌ها در دستیابی به دستاوردهای بزرگ در برابر دیگری با آن مواجه بودند، کمک می‌کرد. تشبیه یک جنگ به بن‌بست، فضایی برای بحث‌های سیاسی نیز باز کرد. برای طرفداران آتش‌بس، این امر زمینه را برای مذاکره تقویت کرد. برای منتقدانی که احساس می‌کردند دولت جو بایدن بیش از حد محتاط است، خطوط مقدم بی‌سروصدا به این معنی بود که واشنگتن کمک کافی ارائه نکرده، درحالی‌که انجام این کار می‌توانست تغییری ایجاد کند. منتقدان دیگر، از ترس وجود درگیری پایان‌ناپذیر در پیش رو، شروع به بیهوده خواندن کمک‌های ایالات متحده می‌کنند. اما در حالی‌که کلمه بن‌بست خلاصه‌ای مفید از جنگ ارائه می‌دهد، زیرا ضدحمله اوکراین در نیمه دوم سال ۲۰۲۳ به پایان رسید- درحالی‌که هر دو طرف قادر به کسب دستاوردهای بزرگ نیستند- این اصطلاح اکنون منسوخ شده است. در سال ۲۰۲۴، مهمترین مسائلی که دو طرف با آن روبه‌رو هستند، در مورد شکست احتمالی بن‌بست است. روسیه و اوکراین ممکن است به زودی به یک درگیری متحول‌شده در پیش چشم خود نگاه کنند؛ جنگی که در آن هر دو کشور دلایلی واقعی برای امیدوار بودن و دلایلی واقعی برای ترسیدن دارند. نگرانی اوکراین بر این متمرکز است که اگر ایالات متحده که از نظر سیاسی شکست خورده است حمایت لازم را نکند، چه اتفاقی می‌افتد.

بریجت برینک، سفیر ایالات متحده در کی‌یف، این چشم‌انداز را «وخیم» می‌خواند. ژنرال کریستوفر جی. کاولی، که فرماندهی عملیات نظامی ایالات متحده در اروپا را برعهده دارد، در جلسه شهادت مجلس نمایندگان در ۱۰ آوریل، برتری پنج بر یک روسیه در گلوله‌های توپخانه را مطرح کرد و پیش‌بینی کرد که به زودی این برتری به ده بر یک خواهد رسید. با این حال، روسیه نیز باید شانس یک کمپین تقویت‌شده اوکراینی را در نظر بگیرد؛ چشم‌اندازی که عمدتاً به میزان کمک‌های غرب بستگی دارد. اقدام کنگره می‌تواند تأثیر اولیه‌ای بر تأمین تجهیزات نظامی اوکراینی مانند گلوله‌های توپخانه و اجزای پدافند هوایی داشته باشد و این امر باعث می‌شود که سهمیه‌بندی آن‌ها دیگر ضروری نباشد. افزایش کمک‌ها احتمالاً با افزایش اعتمادزیروها، محدود کردن فرار از سربازی و احیای جایگاه ملی رهبران سیاسی و نظامی این کشور، تأثیر غیرمستقیم بر سطح نیروی انسانی اوکراین خواهد داشت. توانایی جلوگیری از فشارهای روسیه در خط مقدم به خودی خود جریان جنگ را به نفع اوکراین تغییر نخواهد داد. موفقیت از این نوع به این بستگی دارد که آیا دولت بایدن و شرکای اروپایی آن نیز مایل به کاهش محدودیت‌هایی هستند که بر استراتژی و عملیات اوکراین اعمال کرده‌اند یا تلاش کرده‌اند اعمال کنند یا خیر. اگر نیروهای اوکراینی به اندازه کافی سامانه‌های موشکی با برد بلندتر در اختیار داشتند، می‌توانستند استفاده روسیه از کریمه را به عنوان منطقه تدارکاتی برای پشتیبانی از نیروهایش در خط مقدم خنثی کنند. اپراتورهای پهپاد کی‌یف می‌توانند عرضه سوخت را هم برای بازار داخلی روسیه و هم برای عملیات نظامی در اوکراین تهدید کنند.

از دست دادن بیشتر کشتی‌ها در ناوگان دریای سیاه، مسکو را همچنان ناامیدتر و در حالت تدافعی قرار می‌دهد و حتی خطر شورش نیروها، شورش‌های مردمی و تردید در نخبگان روسیه را افزایش می‌دهد. این طیف از نتایج - از دستاوردهای بزرگ روسیه در مقاطعی تا استراتژی بسیار قوی‌تر اوکراین در طرف دیگر - نشان می‌دهد که بن‌بست ظاهری جنگ چقدر زودگذر بوده است. حتی اصطلاح جدید «بن‌بست پویا» نتایج بسیار متفاوتی را که سال آینده می‌تواند به همراه داشته باشد، به‌طور کامل نشان نمی‌دهد. با نزدیک شدن به سومین سالگرد تهاجم پوتین، در فوریه ۲۰۲۵، این احتمال وجود دارد که یک طرف پیروز شود و طرف دیگر شکست بخورد. سیاست‌گذاران غربی باید این نتایج احتمالی را در نظر بگیرند و بر اساس آن عمل کنند.

بخش
پایانی

تسواققی که از دست رفت

روایت فارین افرز از مذاکرات محرمانه روسیه و اوکراین و مخالفت غرب با آن

عکس: gettyimages

نازیسم، نئونازیسم و ناسیونالیسم تهاجمی» را ممنوع کند و به این منظور، شش قانون اوکراین (به‌طور کامل یا جزئی) که به‌طور گسترده به جنبه‌های بحث‌برانگیز تاریخ دوران شوروی می‌پردازد، باید لغو می‌شدند. تأکید روسیه به‌ویژه بر روی موضوع نقش ملی‌گرایان اوکراینی در طول جنگ جهانی دوم بود.

به‌راحتی می‌توان فهمید که چرا اوکراین در برابر اجازه دادن به روسیه برای تعیین سیاست‌های خود در زمینه حافظه تاریخی، به‌ویژه در زمینه معاهده تضمین‌های امنیتی، مقاومت می‌کرد و روس‌ها می‌دانستند که این مفاد پذیرش بقیه معاهده را برای اوکراینی‌ها دشوارتر می‌کند. بنابراین، می‌توان این مفاد پیشنهادی را نوعی کارشکنی روس‌ها در توافق قلمداد کرد.

با این حال، می‌توان اینطور نیز برداشت کرد که پوتین با ارائه این پیشنهادها قصد دارد تصویر خود را نزد افکار عمومی کشورش به‌عنوان رهبری که به اوکراین حمله کرده و حالا عقب‌نشینی کرده بود و بعد هم قصد داشت با این کشور صلح کند، حفظ کند. برای مثال، با وادار کردن اوکراین به لغو قوانینی که گذشته شوروی را محکوم می‌کردند و ملی‌گرایان اوکراینی را که در طول جنگ جهانی دوم با ارتش سرخ می‌جنگیدند به‌عنوان مبارز آزادی معرفی می‌کردند، کرملین می‌توانست استدلال کند که به هدف اعلام‌شده خود یعنی «نازی‌زدایی» از اوکراین دست یافته است. اما احتمالاً معنای اصلی این عبارت این بود که دولت زلنسکی باید قدرت را واگذار می‌کرد چراکه از نظر روسیه، دولت زلنسکی نماد شیوع نازیسم در اوکراین بود. در پایان، مشخص نیست که آیا این مفاد معامله را به هم زدند یا خیر. آراخامیا، مذاکره‌کننده اصلی اوکراینی، بعداً اهمیت این مفاد را بازگو کرد. او در مصاحبه‌ای در نوامبر ۲۰۲۳ در یک برنامه خبری تلویزیونی اوکراین گفت، روسیه «تا آخرین لحظه امیدوار بود که بتواند ما را تحت فشار قرار دهد تا چنین توافقی را امضا کنیم، تا ما بی‌طرفی اتخاذ کنیم. این بزرگترین هدف آنها بود. اگر ما مانند فنلاند در زمان جنگ سرد بی‌طرفی را اتخاذ می‌کردیم و متعهد می‌شدیم که به ناتو نپیوندیم، آنها آماده بودند که جنگ را تمام کنند.».

اندازه و ساختار ارتش اوکراین نیز از موضوعاتی بود که مذاکرات را فشرده کرد. از ۱۵ آوریل، دو طرف در این مورد کاملاً با هم اختلاف‌نظر داشتند. اوکراینی‌ها خواهان یک ارتش ۲۵۰ هزار نفری در زمان صلح بودند. روس‌ها بر حداکثر ۸۵ هزار نفر اصرار داشتند که بسیار کمتر از ارتش دائمی اوکراین قبل از تهاجم در سال ۲۰۲۲ بود. اوکراینی‌ها ۸۵۰ تانک می‌خواستند اما روس‌ها فقط با ۳۴۲ تانک موافق بودند. اختلاف درباره برد موشک‌های اوکراین بسیار عمیق بود. اوکراینی‌ها روی برد ۲۸۰ و ۱۷۴ کیلومتری موشک‌هایشان اصرار داشتند اما روس‌ها حداکثر با برد ۴۰ کیلومتری موافق بودند.

مسئله مرزها و قلمرو عمدتاً در گفت‌وگوها کنار گذاشته شده بود. بدیهی است که ایده این بود که پوتین و زلنسکی در نشست‌های برنامه‌ریزی‌شده در مورد این

کشف وحشتناک جنایاتی که نیروهای روسی در حومه کی‌یف، بوچا و ایرپین مرتکب شده بودند، فراهم کرد. گزارش‌ها حاکی از آن است که نیروهای روسی در این مناطق به اقداماتی نظیر تجاوز، مثله‌کردن و قتل دست زده بودند.

گزارش‌های تهیه‌شده از بوچا از اوایل آوریل رفته‌رفته در تیترا اخبار شبکه‌های جهانی قرار گرفت. در تاریخ ۴ آوریل، زلنسکی از این شهر دیدن کرد. روز بعد، او از طریق ویدئوکنفرانس با شورای امنیت سازمان ملل متحد صحبت کرد و روسیه را به ارتکاب جنایات جنگی در بوچا متهم کرد و نیروهای روسیه را با گروه تروریستی دولت اسلامی داعش، مقایسه کرد. زلنسکی از شورای امنیت سازمان ملل خواست روسیه را که یکی از اعضای دائم این شورا است، اخراج کند.

با این حال، قابل توجه است که دو طرف به‌رغم وقوع این رخدادها، همچنان به کار شبانه‌روزی خود بر روی معاهده‌ای که قرار بود پوتین و زلنسکی طی نشستی که در آینده‌ای نه‌چندان دور برگزار می‌شد، ادامه دادند. طرفین به‌طور فعال پیش‌نویس‌ها را با یکدیگر رد و بدل می‌کردند و به نظر می‌رسید شروع به اشتراک‌گذاری پیش‌نویس‌ها با سایر طرف‌ها کردند. بنت، در مصاحبه خود در فوریه ۲۰۲۳، گزارش داد که ۱۷ یا ۱۸ پیش‌نویس توافقنامه را دیده است. لوکاشنکو نیز گزارش داد که حداقل یکی از این پیش‌نویس‌ها را دیده است. ما دو مورد از این پیش‌نویس‌ها را به دقت بررسی کرده‌ایم. یکی به تاریخ ۱۲ آوریل و دیگری به تاریخ ۱۵ آوریل. شرکت‌کنندگان در مذاکرات به ما گفتند که این دو پیش‌نویس، آخرین پیش‌نویس‌هایی بود که بین طرفین مبادله شد. این دو پیش‌نویس در بسیاری مفاد مشابه هم هستند اما تفاوت‌های مهمی نیز با هم دارند و هر دو نشان می‌دهند که این پیش‌نویس‌ها نتوانسته‌اند برخی مسائل کلیدی را به‌طور اساسی حل و فصل کنند.

نخست اینکه، درحالی‌که بیانیه و پیش‌نویس ۱۲ آوریل به وضوح نشان می‌داد که کشورهای تضمین‌دهنده مستقلاً تصمیم خواهند گرفت که در صورت حمله به اوکراین به کمک کی‌یف بیایند یا خیر، در پیش‌نویس ۱۵ آوریل، روس‌ها تلاش کردند با اصرار بر این موضوع، این ماده حیاتی را زیر پا بگذارند. پیشنهاد روس‌ها درج این جمله در پیش‌نویس بود که می‌گوید چنین اقدامی تنها «براساس تصمیمی که همه کشورهای ضامن با آن موافقت کرده‌اند» رخ می‌دهد. این جمله به مهاجم احتمالی، یعنی روسیه، حق وتو می‌دهد. براساس یادداشت روی متن، اوکراینی‌ها این اصلاحیه را رد کردند و بر فرمول اصلی پافشاری کردند که می‌گفت همه ضامن‌ها تعهد فردی داشتند که قبل از انجام این کار به اجماع برسند. دوم، این پیش‌نویس‌ها حاوی چندین ماده است که با اصرار روسیه به معاهده اضافه شده‌اند، اما بخشی از بیانیه نبوده و مربوط به موضوعاتی بودند که اوکراین از بحث در مورد آن‌ها خودداری کرده بود. در این مفاد پیشنهادی تأکید شده بود که اوکراین «فاشیسم،

ساموئل شاراپ

کارشناس مسائل روسیه در
اندیشکده رند

سرگئی رادچنکو

استاد تاریخ دانشگاه جانز
هپکینز

قسمت اول این گزارش روز گذشته در همین صفحه منتشر شده است. در این صفحه قسمت دوم و پایانی این گزارش را می‌خوانید.

مدینسکی، رئیس هیئت مذاکره‌کننده روسی، با اظهاراتی که در تاریخ ۲۹ مارس و بلافاصله پس از پایان مذاکرات بیان کرد، کاملاً خوشبین به نظر می‌رسید. او توضیح داد که بحث‌های مربوط به معاهده بی‌طرفی اوکراین وارد مرحله عملی شده است. او تأکید کرد که همه پیچیدگی‌های مربوط به تعداد زیاد تصمیم‌گیرندگان اوکراین در این معاهده لحاظ شده و این امکان وجود دارد که ولادیمیر پوتین و ولودیمیر زلنسکی این معاهده را در آینده قابل‌پیش‌بینی امضا کنند. وی روز بعد به خبرنگاران گفت: «دیروز طرف اوکراینی برای اولین بار به صورت کتبی آمادگی خود را برای اجرای یکسری از مهمترین شروط مدنظر برای ایجاد روابط عادی و حفظ حسن همجواری با روسیه در آینده اعلام کرد.» او ادامه داد: «آنها اصول و چارچوب‌های توافق احتمالی در آینده را به صورت مکتوب به ما تحویل داده‌اند.»

در همین حال، روسیه تلاش‌های خود برای تصرف کی‌یف را کنار گذاشته بود و در حال عقب‌کشیدن نیروهای خود از کل جبهه شمالی بود. الکساندر فومین، معاون وزیر دفاع روسیه، این تصمیم را در تاریخ ۲۹ مارس در استانبول اعلام کرد و این اقدام را تلاشی برای ایجاد اعتماد متقابل توصیف کرد. اما در واقع این عقب‌نشینی یک عقب‌نشینی اجباری بود. روس‌ها توانایی‌های خود را دست‌کم گرفته بودند و مقاومت اوکراین را نیز دست‌کم گرفته بودند و اکنون شکست خود را تحت عنوان یک اقدام دیپلماتیک مهربانانه برای تسهیل گفت‌وگوهای صلح لایوشانی می‌کردند. عقب‌نشینی روسیه عواقب گسترده‌ای داشت. این اقدام عزم زلنسکی را برای جنگیدن تشدید کرد و تهدید فوری برای دولت او را از بین برد و نشان داد که اگر نتوان ماشین نظامی افتخارآمیز پوتین را در میدان جنگ شکست داد، حداقل می‌توان آن را وادار به عقب‌نشینی کرد. علاوه بر این، عقب‌نشینی روسیه از برخی از نقاط اوکراین برخی از مسیرهای مواصلاتی اوکراین را باز کرد و همین امر موجب شد که غرب بتواند با سهولت بیشتری کمک‌های بیشتری به کی‌یف برساند. سرانجام، این عقب‌نشینی زمینه را برای